

Lessenserie Mediawijsheid

'Echte manipulatie?'

Wat is 'waarheid' in media? Wanneer is iets 'echt' en wanneer noemen we iets 'manipulatie'? In de Basismodule over Beeld zagen we al dat 'manipulatie' gewoon betekent dat iets 'met de hand gemaakt' is. Weinig bijzonder dus zou je zeggen, maar toch is er veel discussie over hoe ver een programmamaker hierin mag gaan. Interessant voer voor een goed gesprek met je leerlingen over 'echt' en 'manipulatie' in de media...

Samenvatting van de les

In deze lessenserie van twee lessen gaan leerlingen met elkaar in gesprek over wat zij 'echt' vinden in verschillende media-uitingen. Hiervoor oefenen zij in de eerste les met de theorie uit de Basismodule Beeld en de Basismodule Analyse van de online workshop 'Mediawijsheid' van Kennisnet. In de tweede les starten de leerlingen met een plenaire discussie over een oude reclame, waarna zij in drietallen aan de slag gaan om twee door jou gekozen fragmenten nader te bestuderen. De les wordt afgesloten met het opstellen van een lijst met kenmerken die een media-uiting meer of minder 'echt' maken.

Benodigde voorkennis leerlingen

- Leerlingen weten welke technieken worden gebruikt bij het maken van beelden (camera, montage, belichting, geluid en locatie). Deze kennis kunnen zij eventueel halen uit de Basismodule 'Beeld' in de online workshop 'Mediawijsheid'.
- Leerlingen zijn bekend met het gebruik van het analysemodel voor beelden. Deze kennis kunnen zij eventueel halen uit de Basismodule Analysemodel in de online workshop 'Mediawijsheid'.

Leerdoelen

- Leerlingen kunnen aan het eind van de les beelden van anderen analyseren aan de hand van het analysemodel uit de online workshop.
- Leerlingen kunnen aan het eind van de les reflecteren op diverse media-uitingen.

Duur

De gehele lessenserie duurt bij elkaar 2 lessen (in totaal is ca. 1.5 uur nodig). Dit is goed op te splitsen in twee losse lessen van ieder 45 minuten.

Materialen per team van 3 leerlingen

Voor deze lessenserie is een aantal materialen noodzakelijk:

- een laptop, desktop of tablet met internettoegang,
- een beamer met scherm of ander presentatiemiddel.

Locatie

De lessen kunnen het beste in een regulier klaslokaal plaatsvinden indien leerlingen over een eigen device beschikken. Anders is een computerlokaal een goed alternatief.

Vorbereidingen door de docent

1. Bekijk in de Bibliotheek van de online workshop 'Mediawijsheid' nogmaals de gebruikte fragmenten. Kies twee fragmenten uit die je in de tweede les door leerlingen wilt laten analyseren (dit kunnen uiteraard ook andere fragmenten zijn die je bijvoorbeeld op YouTube hebt gevonden). Het gaat erom dat je twee verschillende fragmenten kiest, die je goed tegenover elkaar kunt zetten. Bijvoorbeeld een reclame en een nieuwsuitzending of een soap en een praatprogramma.
4. Zorg voor beide lessen dat leerlingen in drietallen kunnen beschikken over een device.

Stappenplan Les 1: Basismodule Beeld en Analysemodel

1. Voorkennis activeren: Laat de leerlingen de video *Lovefield* zien: <https://www.youtube.com/watch?v=4meeZifCVro>. Stop de video halverwege en vraag de leerlingen te benoemen wat dit tot een spannende scene maakt. Noteer de genoemde elementen op het bord en laat de 2e helft van de video zien. Herhaal de vraag en voeg eventuele nieuw genoemde elementen toe. Deze lijst dient aan het einde van de les als check of de leerlingen alle mogelijke te manipuleren elementen van een video genoemd hadden.
2. Doel benoemen: vertel leerlingen dat zij in deze les zelfstandig twee online modules gaan volgen die hen leren om op nieuwe manieren naar beelden te kijken. Om zo in de 2e les van deze serie in staat te zijn om bij verschillende soorten media-uitingen te bepalen wat 'echt' en wat 'manipulatie' is.
3. Uitleg: in deze eerste les doorlopen leerlingen zelfstandig de Basismodule Beeld en de Basismodule Analyse van de online workshop 'Mediawijsheid'.
4. Kern van de les:
- 20 minuten: laat leerlingen in drietallen zelfstandig de twee genoemde modules doorlopen. Zij hebben hiervoor geen login nodig en kunnen direct in de modules aan de slag.
5. Afronding: vraag, nadat alle teams de twee modules hebben doorlopen, aan de teams om elementen te noemen waarmee je beelden kunt manipuleren. Bijvoorbeeld locatie, geluid, montage, keuze van de gasten, woordgebruik, camerastandpunt, lengte van een programma etc. Vergelijk de genoemde elementen met de lijst uit het begin van de les; waarschijnlijk is de uiteindelijke lijst nu veel langer geworden. Deze lijst vormt de basis voor de tweede les.

Stappenplan Les 2: Analyse

1. Doel benoemen: in deze les gaan de leerlingen op basis van de in de 1e les genoemde elementen zelf aan de slag om te bepalen wat zij 'echt' en wat zij 'manipulatie' noemen.
2. Uitleg: in deze les gaan de leerlingen in dezelfde teams als de vorige les aan de slag met verschillende media-uitingen. In de eerste les is een lijst met aspecten gemaakt die invloed kunnen hebben op de mate waarin een media-uiting als 'echt' of als 'gemanipuleerd' wordt beschouwd. Aan de hand van deze lijst gaan leerlingen in teamverband met elkaar en met de leerkracht in discussie.
3. Kern van de les:
10 minuten: toon deze reclame (<https://www.youtube.com/watch?v=aFwXA02dmpU>) en vraag de leerlingen klassikaal de eerder opgestelde lijst samen langs te lopen. Wat is 'echt' in deze reclame en wat is 'gemanipuleerd'? Kijk of er tijdens de discussie nog zaken aan de lijst moeten worden toegevoegd.

3 minuten: leg de opdracht uit:
 - dezelfde teams als in de vorige les gaan zo achter een computer zitten
 - ze krijgen twee fragmenten te zien (vertel hoe ze die kunnen vinden, eventueel via linkjes of door de video's via de elektronische leeromgeving te delen)
 - vraag de teams om aan de hand van de lijst samen de twee fragmenten door te spreken en te noteren wat zij aan de fragmenten 'echt' en 'gemanipuleerd' vinden.
30 minuten: laat de teams een plekje zoeken, de fragmenten openen en hun bevindingen noteren. Loop als leerkracht rond om te checken of alle apparatuur goed werkt, iedereen de fragmenten kan bekijken en de teams de opdracht goed begrepen hebben.
4. Afronding: laat ieder team kort hun bevindingen presenteren en bespreek deze plenair. Zet markeringen bij welke aspecten het meeste bijdragen aan een 'echt' fragment en welke juist aan een 'gemanipuleerd' fragment. Zo bouwt de klas gezamenlijk aan een 'checklist'

om te bepalen in hoeverre een media-uiting als echt of als gemanipuleerd kan worden beschouwd.